

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ח

פרשת תזריע-מצורע

א. בלי יקר .

פרק יד, פסוק ד':

"ובשר כי יהיה

בערו שחין ונרפא" (לעיל יג,ח) (סוטה ה.), כי מי שיש לו לב בשר ורץ יש לו רפואה. וכן אמרו רז"ל: (סוטה ה.) בשר - בושם סרוחה רמה, כי זכירת כל אלו הדברים מביאין לידי שברון לב והכנעה. על כן נאמר: "וטבל אותם בדם הצפר השחטה", להזות עליו מן שמי הצפרים, כדי להסמיד עליו שני דברים כאחד, התשובה על העבר והתקון על העתיד. [ט] ויהיה ביום השביעי יגלח את כל שעריו. ואחר כך פרט: את ראשו וזקנו וגבות עיניו, אף על פי שרז"ל דרשו זה בכלל ופרט (סוטה טז.), מפל מקום לפי דרכנו נוכל לומר, שלקח פרט שלשה ראשי אברים אלו, לפי שהם קרובים אל שלשה ראשי עברות אשר עליהם באים הנגעים. "את ראשו", לכפר על גסות הרוח הרוצה להיות לראש לכל דבר, כמו שכתוב: "יען כי גבהו בנות ציון" וגו' "ושפח ה' קדקד בנות ציון" (ישעיה ג, טז-יז). "ואת זקנו", הם השערות סביב לפיו, לכפר על פה המדבר בלשון הרע. "ואת גבת עיניו", לכפר על צרות העין.

ומעם לשמי צפרים הוא, כי האדם יש לו שני מיני דבור, אחד אסור, ואחד מצוה בו. והאסור, דהינו כלשון הרע ודגמתו, זהו הצפר שעושה מעשה פטיט, השחוחטה על כלי חרס על מים חיים, כי אם עם הארץ הוא - יהיה לו רוח נשברה, שנאמר: "וסלף בה שבר ברוח" (משלי טו, ד). כי יש לו דין כלי חרס שאין לו תקנה כי אם בשבירה, וכנגדו נאמר שישחט הצפור העושה מעשה פטיט על כלי חרס. ואם תלמיד חכם הוא, יעסק בתורה שנמשלה למים חיים, לכך נאמר "על מים חיים". ומטעם זה נאמר חמש פעמים "ואת תורת" בענין המצרע, לומר לה שהעוסק בחמשה חמשי תורה נצול מן הצרעת הבא על לשון הרע. "ואת הצפור החיה", זהו כנגד פטפטי דברים בתורה ותפלה, אף שצריך לצרף לדבור זה "עץ ארז ושני תולעת ואזב" המורה על ההכנעה והשפלות, שאפלו בדבור התורה יהיה לו לב נשבר ונדפה. ואמרו רז"ל: אדם לא נאמר בו ונרפא, אבל בשר נאמר בו:

מכאן

1. פרשנו - כהרבה מקומות - מחפש את מוסר ההשכל מאחורי הפרטים בקרבנות, מה מאפשר לו זאת כאן?
2. שני סלפי דיבור, אחר איסור ואחד מצוה, התוכל להסביר?
3. פרשנו מחשיק ומאכזר את הפרטים השונים הנוספים, התוכל להסביר?
4. מה בא הטיעון לסמך ואיק מתקשרים "neife" ראשי האיברים" לכך?

תזריע-מצורע

כי תבאו אל ארץ כנען ונתתני נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם (י"ד ל"ד) (מפרשת תזריע והלאה) נתפרשו דיני נגעי אדם ונגעי בגדים, ובהם לא הקדימה התורה דבר הכניסה לארץ, לומר, כי תבאו אל ארץ כנען, כמו בנגעי בתים כאן. ויחזיקו לנו חסידים ופוסקים ופירשו, כי הנהגה נכונה וחסד בזה אפשר לפרש בפשיטות, משום דנגעי הגוף ונגעי בגדים הי' אפשר להיות גם בהיותם בדרך, במדבר, ולכן אין שייכות להם דבר הכניסה לארץ, ולא כן נגעי בתים, שלא הי' זה באפשר במדבר, מפני שלא היו יושבים בקביעות בבתי דירה קבועים כנהוג בבתי עצים ואבנים יסודיים, כי אם באהלים וסכות קלים, מתנועעים ומטולטלים מזמן לזמן וממקום למקום כנהוג בעוברי דרכים, כמו שכתוב ונצבו איש פתח אהלו (פ' תשא, ל"ג ח'). אדם כי ימות באהל (פ' חקת, י"ט י"ד), מה טבו אהליך (פ' בלק, כ"ד ח'). ובפרשה אמור (כ"ג מ"ג) כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים, ונגעי בתים אפשר להמצא רק בבתי קבועים מבנינים יסודיים מעצים ואבנים, שדרים בהם כמה שנים בקביעות, ואפשר שיתדבקו בכתלים ותקרות וברצפות רטובות ולחות, ולא בסכות ואהלים ובנינים קלים, ולכן הקדים כאן קודם באור דין נגעי בתים לומר, כי תבאו אל ארץ כנען ונתתני נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם, ודייק לומר ארץ אחוזתכם מפני שענין נגעי בתים אפשר לבא רק בבתיים במקום שנאחזים בהם בתמידות. ועפ"י זה אפשר לפרש למה בא דין נגעי בתים לאחר דיני נגעי אדם ונגעי בגדים, אעפ"י דבעונשין יבאו מקודם נגעי בתים (עיין ברמב"ם סוף ה' ט"ז), אך מפני שהם נקרים גם בדרך נקראים שכיחים לגבי נגעי בתים. ודבר השכיח ביותר מתבאר קודם.

פסוק

1. פרשנו נאחז צמחין טכני לכאורה, הי' לך הסגר אחר לך?
2. מהו הסגר? להלכת נאצי בתים בסוף?
3. למה: "אחוזתכם"?
4. למה אחרי נאצי אדם?
5. ידוע מהדור הקודם נאצי בתים היו למרכה לישראל, התוכל להסגר ולנאק?

* * *

ג. צרור המור .

פרק יד' פסוקים לה', לו':

לה. ואמר כנגע נראה לי בבית ולא נגע. [י"ב שאפילו חכם גדול אינו יכול לגזור שהוא נגע, אלא כנגע נראה לי בבית י"ב]. ולא אמר היה לי בבית אלא נראה לי, לפי שבעל הבית אין ניתן לו רשות לראות זאת המראה הטמאה ולא לאחרים. ולכן אמר כנגע ולא נגע, אלא מראה שד ורוח טומאה שלפעמים נראים ולפעמים אינם נראים. לפי שכל דרכיהם דרכי היתול ושחוק, עד שברוב טומאתם והרגלם, נשאר בבית כמין כתמים או כמין נגעים, וכל זה מרוח הטומאה¹. ואל תתמה, כי זה דבר ידוע בבתי הכבודות ובמרתפות היין, שמצוין שם שדים וקורין אותם בעלי בתים.

לו. וצוה ופנו את הבית בטרם יבא הכהן. לפי שאם לא בא הכהן הכל בחזקת טהור¹. אבל משבא הכהן בקדושתו ובחכמתו ובמראה עיניו שרואה את הבית, יש לו סימנים ידועים. וכדי להוציא אותה טומאה ואותו שד ממקומו אז הוא מטמא כל אשר בבית, כי טמא הוא וטמא טמא יקרא². אז צוה שישגר את הבית שבעה ימים (פס' לח), בענין שיעבור יום שבת קדש עליהם. וכבר הודעתך בפרשת בראשית³ שנבראו המזיקים בע"ש, ולפי שקדש עליהם היום לא נגמרו מכל וכל, והם בורחים מאימת שבת⁴. ואז יראה אם פשה הנגע וחלצו את האבנים (פס' מז), לפי ששם היה מושבם. ואם ראה שחזר ופשה, אמר שהוא צרעת ממארת (פס' מד). מאותו ארור, הוא שטן הוא יצר הרע. ונתץ את הבית (פס' מה), ויסיר היסודות, באופן שיוציאו אותם השדים משם ורוח הטומאה שעליה נבנה הבית. ולקחו אבנים אחרות, ויעשו יסוד ובנין בשם ה' אל עולם⁵. בענין שתהיה קיום לבית וליושביה, הפך בונה ביתו בלא צדק. וכל זה סבב הש"י לטהר את הארץ ולהעביר רוח הטומאה מן הארץ.

וכבר הביאו שם^כ שהיו שני חכמים הולכים בדרך, וראו יהודי אחד שהיה מוליך בן אחד על החמור שחלה את רגליו ועקם פיו פתע פתאום. והיה מוליכו למערה אחת, שהיו מוליכין שם העורים והפסחים לרפאות. ושאלו לו וספר להם כל המאורע. ושאלו לו אם בזמן אחר אירע כן לאדם אחר באותו בית, והשיב להם שמעתי שיש זמן רב שקרה כן לאדם אחר. ואמרו לו שזה היה מצד רוח הטומאה ושיש בבית כדמות שד שמסבב זה, ושילך לביתו ויבטח בשם ה' ^{כב}. ולא רצה, אלא נכנס למערה, וראה בחצי הלילה שד א' שהיה מביא פך של שמן בידו ומביא עליהם ומתרפאים. וכשהגיע אצלו ולא משחו בשמן, א"ל למה לא תמשח לזה שהוא חולה. והשיב לו, לא כאלה חלק יעקב כי יוצר הכל הוא (ירמ' י טז), מה היוצר סותר ובונה כך הקב"ה. וכל זה כדי להטעותם אני עושה. ואיני עושה להם תרופה, אלא שאני יודע כמה זמן תשמש המכה, וכשמגיע זמנה אני מושח וחושבים שאני עושה ^{כג}. והיינו דכתיב וחלאים רעים ונאמנים (דברים כח, נט), נאמנים עד שמגיע זמנם שגור עליהם יוצרם ^{כד}. [וזה ואז יצא משם היהודי והלך לביתו בבנו מת ^{כה}, ופגע באותם חכמים וספר להם כל המאורע ושמוחו ^{כז}]. והו סוד אלו הנגעים וטעמם האמיתיים. אח"כ צוה לחטא הבית בקרבן המצורע כמו שכתוב למעלה ^{כז}, ואין להאריך בו.

אלו

1. איך פרשנו מפי' את פרטי הנאמר בפסוק זה?
2. פרשנו קובץ שו"ת מה ע"י ש"ס, איך ניתן להסביר זאת?
3. פארו את פסוק לו' מתאר פרשנו את כל התהליך, התוכף להסביר?
4. קטע האחרון מאלף פרשנו סיפור משנה, מה הוא רוצה ללמדנו בכך ומה מוסר ההשכל מכל זה?

* * *

ד. המהר"ל מפראג עם פירוש הרב י. זלצר.

פרק טו' פסוק יא': "וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים וכבס בגדיו ורחץ במים".
 "תניא, אמר רבי אלעזר בן ערך, וידיו לא שטף במים, מכאן סמכו חכמים לנטילת ידים מן התורה" (חולין ק"ר ע"א).

טעמה של מצות נטילת ידים

מדוע תיקנו חכמים נטילת ידיים לפני הסעודה? עונה המהר"ל ומסביר שהאכילה היא דבר גופני והיא מטה את האדם אל הגשמיות. וכאשר הוא נוטל ידיו ומקדש עצמו לפני האכילה אין הוא נוטה בשעת האכילה אל הגשמיות:

האדם הזה אשר בראו ה' יתברך ורצה לזכותו ולטהרו מן פחיתותו הגשמי, ולכך (-ולכן) כאשר האדם נוטה אל הגשמי דהיינו (בשעת) אכילה ושתיה שלו שהיא גופנית, (כדי) שלא יהיה נוטה לגמרי אל הגשמי, לכך (-לכן) המצוה (היא) שקודם שיאכל וישתה יטול את ידיו כי דבר זה הוא קדושה, ואז אין נוטה באכילה שלו אל הגשמי.

(נתיבות עולם א' ע' קכ"ה)

וכן דברים דומים בנתיבות עולם חלק ב':

יש לאדם ביותר לקדש עצמו במעשה שבו נוטה האדם אל החומר שלא יהיה הפעל הזה (-ע"י המעשה הזה) גשמי חמרי לגמרי.

(נתיבות עולם ב' ע' קי"ג)

אלו

1. חז"ל למדו נטילת ידיים מן הפסוק מלכות, היש בכך רמז?
2. התוכף להסביר למה פצולה זו נקראת "נטילה" דוקא?
3. מה מחדש המהר"ל בדבריו?

* * *